

**ASPECTE DE FORMARE A ABILITĂȚILOR ELEVILOR DIN CLASELE
PRIMARE DE A IDENTIFICA POSIBILITĂȚI DE DEPĂȘIRE A GREȘELILOR,
PRIN APEL LA PERSOANELE DE ÎNCREDERE**

**ASPECTS FOR TRAINING THE SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS TO
IDENTIFY POSSIBILITIES OF OVERCOMING MISTAKES BY APPEALING
TRUSTERS**

*Liliana Saranciuc-Gordea, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

*Liliana Saranciuc-Gordea, PhD, associate professor,
„Ion Creanga” SPU, Chisinau
ORCID: 0000-0001-6815-782X*

CZU: 373.3.015

DOI: 10.46728/c.v2.25-03-2022.p22-28

Abstract

This article clarifies some scientific, normative and methodological aspects of training students' abilities to identify opportunities to overcome mistakes, by appealing to trusted people (discipline "Personal Development", class III).

Key-words: sustainable development, education for sustainable development, social and moral skills.

Formarea abilităților elevilor de a identifica posibilități de depășire a greșelilor, prin apel la persoanele de încredere vizează UC2.1. al M2 „Asigurarea calității vieții” la disciplina „Dezvoltarea personală” (DP) în clasa III.

După O. Dandara (2019) mesajul educațional al M2, în direcția *formării abilităților elevilor de a identifica posibilități de depășire a greșelilor, prin apel la persoanele de încredere*, vizează conținutul *educației pentru dezvoltare durabilă* (EDD în continuare) prin *resursele edificării unei personalități*:

- resursele proprii, exprimate prin potențialul psihofiziologic și de comunicare /relaționare a individului;
- resursele persoanelor din jur, cu accent pe potențialul anturajului, mediului social în care trăiește persoana (membrii familiei, membrii comunității, colegii, prietenii etc.) [1, pp. 10-11].

Astfel, din perspectiva dată, autoarea menționează că pentru predarea reușită a modulului la UC2 „Identificarea posibilităților de depășire a greșelilor, prin apel la persoanele de încredere” în cl. III cadrul didactic trebuie să-și fortifice bagajul de cunoștințe privind *educația morală, educația pentru valori și educația pentru dezvoltare durabilă* [2, p. 189].

Cu referire la abilitățile elevilor *de a identifica posibilități de depășire a greșelilor, prin apel la persoanele de încredere*, învățătorul, de asemenea, trebuie să dețină un bagaj de achiziții din psihologia dezvoltării. După I. Racu pe parcursul celor patru ani de învățare în școală, în structura personalității școlarului se formează, treptat, *concepția despre lume și convingerile morale*, iar izvoarele cunoașterii de sine și autoaprecierii sunt comunicarea copilului cu adulții și cu semenii și propria lui activitate [3, p. 39]. În sensul dat, autorul menționează că elevilor din clasele primare le este caracteristică atât *autoaprecierea* adecvată, cât și cea neadecvată (exagerată și scăzută) care pot fi atât stabile cât și instabile, iar cadrul

didactic trebuie să știe să determine just autoaprecierea copiilor, să le *formeze o atitudine critică față de sine* și să le dezvolte *aptitudinea de a-și analiza și controla activitatea și comportarea* – calități importante ce caracterizează pozitiv personalitatea elevilor mici [ibidem, p. 40].

În direcția dată, prin formarea *autoaprecierii* la elevii din clasele primare, apare *conștientizarea, retrăirea Eu-lui propriu ca ființă socială* - nivel de dezvoltare a *conștiinței de sine* legat de apariția *imaginii de sine noi* și astfel determinându-i comportamentul, activitatea și tot sistemul relațiilor lui cu mediul ambiant și cu sine însuși [4, p. 26].

Din perspectiva dezvoltării dimensiunilor *conceptului de sine* la această vârstă se etalează două posibilități relaționate de cauzalitate reciprocă:

- de intervenție directă (prin programe de autocunoaștere, analiză și înțelegere a propriei persoane și a celorlalți) asupra convingerilor despre sine prin controlul gândurilor negative și disfuncționale, prin reconsiderarea feedback-ului primit, prin centrarea pe aspectele pozitive ale propriei persoane etc.;

- de intervenție indirectă (prin creșterea performanței corespunzătoare și evidențierea progreselor) asupra unei dimensiuni a conceptului de sine, prin dezvoltarea abilităților domeniului corespunzător acesteia. Astfel, cadrelor didactice le revine sarcina de a sprijini elevii în dezvoltarea competențelor, care trebuie mereu „certificate”, în special prin indicatorii progresului realizat și astfel competențele dobândite vor deveni surse ale valorii personale [5, p. 302].

În sensul formării *competențelor morale la școlarii mici*, care sunt legate de viața socială se evidențiază:

- *tipul de morală a cooperării*, în care regulile de conviețuire se constituie și se asimilează datorită respectului reciproc, a sentimentelor de datorie în formare, a necesităților de a răspunde cerințelor de cooperare (J. Piaget);

- *etapa de integrare socială a micului școlar*: integrarea copilului în colectivul colegilor de școală și participarea lui la activități școlare, ceea ce facilitează *deprinderea unor conduite sociale*, precum și conturarea unui *mod de a gândi și de a înțelege lumea și viața* [apud, 6, p. 196].

În sensul conținutului și mecanismelor socializării elevilor de vârstă școlară mică se etalează *procesul de învățare social* (activitatea psihică, psihosocială și socială prin care oamenii și colectivitățile umane - grupuri, clase și categorii sociale, instituții, națiuni și societăți - asimilează sau își interiorizează experiența socială) cu *finalitatea de formare a abilităților social-morale*:

- cunoștințe, norme, valori, roluri sociale, modele culturale și de comportare;
- capacități acționale, concepții, mentalități și opinii;
- aptitudini și convingeri individuale sau colective, trăsături de personalitate, de grup sau de clasă, inteligență socială, valori, trebuințe, motive, interese și aspirații personale sau colective, modele de conduită și idealuri de viață [7].

Din categoria abilităților social-morale formate și dezvoltate la vârsta micii școlarități se evidențiază:

- „apropierea de alte persoane într-un mod pozitiv și agreeat;
- exprimarea liberă a dorințelor și a preferințelor, precum și a tendinței de acțiune;

- capacitatea de a lua singur decizii și de a prezenta alegerea altor oameni, cu posibilitatea de a o modifica în situația în care ceilalți oferă sugestii foarte bune;
- exprimarea atât a sentimentelor pozitive, cât și a celor negative într-o manieră clară, fără însă a le direcționa spre cineva;
- câștigarea accesului, primirea și oferirea invitațiilor de joacă împreună cu alți copii;
- contribuirea remarcabilă la un proiect de grup, la o idee de joacă sau la o activitate desfășurată împreună cu alții;
- manifestarea interesului pentru obținerea de informații, pentru a ști mai multe, a afla aspecte cât mai noi, din domenii cât mai variate;
- capacitatea de a lucra și a realiza o activitate într-un grup care nu este omogen din punct de vedere etnic, religios ori al vârstei;
- capacitatea de a se exprima din punct de vedere nonverbal (prin intermediul gesturilor, al mimicii, al posturii)” [8, p. 73].

Astfel, competențele sociale învățate, formate și dezvoltate în instituția formală (școala primară), le găsim prefigurate normativ și stipulate:

- în sistemul de competențe pentru învățământul primar din RM (2018);
- la nivelul competențelor-cheie transversale/transdisciplinare – competențe sociale și civice (g), ce concretizează unele domenii de cunoaștere la aria curriculară „Consiliere și dezvoltare personală”, disciplina DP, circumscrise de „Profilul de formare al absolventului”, care proiectează Idealul Educațional „persoane angajate civic și responsabile” [2, p. 11; p. 13; p. 179].

În opinia noastră un model de formare a abilităților elevilor de a identifica posibilități de depășire a greșelilor, prin apel la persoanele de încredere – disciplina DP, cl. III se va axa pe două repere:

Reperetele teoretice focalizate pe:

1. *Competența social-morală* (M. Argyle, J.M. Dutrénit, U. Phingsten, R. Hintesch, R. Ullrich, H. Shroder, M. Vorwerg, Н.В. Калинина, Е.В. Коблянская, В. Куницина) *ca fenomen psihosocial* ce reflectă o achiziție psihică căpătată de individ în procesul socializării cu ajutorul căreia acesta poate: „să aleagă modele de comportament eficiente în situațiile de interacțiune; să regleze adaptarea la medii sociale noi; să aducă performanțe sociale, astfel contribuind la realizarea proceselor de adaptare, integrare, socializare” [9, pp. 97-106].

2. *Competența social-morală* (N. Silistraru, A.Tintiuc) *în context educațional de DD* care:

* asigură procesul de formare și dezvoltare prin trecerea de la cunoștințele științifice transmise la competențe demonstrate în practică, pentru a pune în valoare calitățile unice ale educabilului care ulterior să-i permită să se adapteze ușor situațiilor noi din mediul social;

* vizează capacitatea unei persoane sau a unui grup de a interpreta un fenomen, de a soluționa o problemă, de a lua o decizie sau de a efectua o acțiune, iar prin mobilizare și combinare pentru a răspunde unei situații sociale mereu noi;

* presupune un tip de comportament ce conduce la performanță socială [10, pp. 108-109] - comportamentul zilnic cu rolul de factor facilitator al performanței profesionale și sociale.

3. *Traseul activ și interactiv de învățare a competenței sociale* (asertivitatea corelată cu empatia, gratificația, autoprezentarea și rezolvarea de probleme), la nivelul școlii postmoderne, conform recomandărilor Uniunii Europene cu referire la Competențele-cheie (2006) [11, p. 75].

Reperete aplicative focalizate pe:

1. *Comportamentul social-moral format și manifestat în cadrul formal prin disciplinele școlare* [23].

2. *Modalitățile de formare a comportamentului social-moral la vârsta micii școlarități* (Argyle, И.А. Зимняя, А. Петровский, L. Kohlberg etc.): a) din perspectiva caracteristicii integrative a competenței sociale în perioada de învățare; b) din perspectiva strategiilor didactice care promovează diversitatea și personalizarea.

3. *Demersurile curriculare actuale* [2, p. 189]:

Unitatea de conținut curriculară raportată la UC2.1	Subiecte de lecție
* A greși e omenește	Subiectul: Greșelile - oportunități de învățare
* Recunoașterea și acceptarea greșelilor	Subiectul: Scuzele – recunoașterea și acceptarea greșelilor
* Depășirea stării de frustrare	Subiectul: Simțul măsurii - toleranța
* Solicitarea ajutorului	Subiectul: Depășesc frustrarea. Solicit ajutor în caz de...

În continuare vom detalia unele secvențe aplicative în baza modelului abordat.

Subiectul: Scuzele – recunoașterea și acceptarea greșelilor

Conținut informațional pentru etapa lecției „Realizarea sensului” pasul „Informează-te!”: „Nu întotdeauna ne este ușor să cerem scuze, dimpotrivă. Și totuși scuzele au puterea să repare o rană, relații și să vindece inimi zdrobite. Scuzele nu sunt doar o amabilitate socială. Sunt un ritual important, un mod de a arăta respect și empatie față de persoana rănită. Este și un mod de a conștientiza faptul că dacă nu este observat, acest lucru poate compromite relația între persoane.

Scuzele dezarmează persoanele de furia lor și previn alte neînțelegeri. Dacă scuzele nu pot schimba acțiunile trecute, ele pot totuși să schimbe efectele negative ale acestor acțiuni, dacă sunt făcute sincer.

Scuzele sunt importante pentru sănătatea noastră fizică și psihică. A primi scuze din partea cuiva are un efect pozitiv asupra corpului, în sensul că afectează funcțiile corpului persoanei care le primește - tensiunea arterială scade, bătăile inimii și respirația devin mai regulate. Scuzele au și beneficii emoționale:

1. O persoană care a fost rănită se simte vindecată emoțional când este luată în considerare de cel care a rănit-o;

2. Când primim o scuză nu-l mai percepem pe cel care a gresit ca o amenințare personală;

3. Iertarea ne ajută să lăsăm furia în trecut și să nu rămânem blocați acolo;

4. Scuzele deschid ușa către iertare, permițându-ne să simțim empatie față de cel care a greșit.

Dacă cineva are dificultăți să-și ceară scuze, următoarele lucruri vă vor învăța să o faceți mai bine. Astfel, o scuză cu sens implică:

1. Regret – care se referă la o declarație a părerii de rău pentru faptul că ai cauzat o rană cuiva. Dacă intenția noastră nu a fost de a face rău, trebuie să recunoaștem că acțiunile noastre au rănit acea persoană. Acest regret trebuie comunicat. Asta include o expresie a empatiei și conștientizarea injustiției pe care a cauzat-o.

2. Responsabilitate - se referă la acceptarea responsabilității pentru acțiunile tale, asta însemnând să nu învinovățești pe altcineva și să nu cauți scuze pentru ce ai făcut. Ca scuzele să fie eficiente trebuie să fie clar că accepți responsabilitatea totală pentru acțiunile tale.

3. Reparare - se referă la faptul că dacă nu poți schimba ce ai făcut în trecut, poți repara răul pe care l-ai făcut. O scuză cu sens implică o declarație în care oferi compensație sau promisiunea că nu vei mai repeta acel comportament.

Scuzele sunt o formă politicoasă de exprimare a părerii de rău față de o persoană, când greșești din neatenție, uiți ce ai promis sau nu faci ceea ce ți se spune.

Dacă vrei să te consideri un copil bine crescut, cere-ți scuze, chiar dacă ai greșit din neatenție, pentru a nu fi considerat nepolitic. Învață să-ți recunoști greșeala, cerându-ți scuze”

Obiective pentru etapa lecției „Realizarea sensului”, pasul „Procesează informația!!”: la sfârșitul lecției elevul va fi capabil să: distingă limbajul scuzelor raportat la înțelesul formulării unei scuze, în baza sarcinilor de grup.

Se solicită elevilor să formeze 5 echipe de lucru în grup. Fiecare echipă va avea un exemplu de limbaj al scuzelor scris pe foaie (după: <https://tikaboo.ro/limbaje-ale-scuzelor/>):

Gr. 1. Îmi pare rău! Exprimarea regretului.

Gr.2. Am greșit! Acceptarea responsabilității.

Gr.3. Cum pot repara lucrurile? Îndreptarea greșelii.

Gr.4. Îmi doresc să mă schimb! Angajamentul sincer.

Gr.5. Te rog să mă ierți!

Se solicită echipelor să modeleze, prin simulare, o situație din viața lor personală în raport cu sarcina de grup. Când echipele sunt gata se anunță startul prezentărilor de grup. O grupă prezintă situația iar celelalte echipe recunosc situația, numesc limbajul scuzei și înțelesul formulării (Exemplu: formula scuzei „Îmi pare rău!”. Formula dată exprimă un regret.)

Obiective pentru etapa lecției „Extindere”, pasul „Acționează!”: la sfârșitul lecției elevul va fi capabil să: utilizeze formulele de a-și cere scuze în familie, în baza Fișei de observare și monitorizare.

Se propune elevilor să discute în familie despre formulele de a-și cere scuze și înțelesul acestora pentru sănătatea fizică și psihică.

Se solicită elevilor să ducă autoobservări timp de o săptămână și să monitorizeze cât de des au utilizat personal formule de a-și cere scuze în familie, completând Fișa de mai jos:

Fișa de observare și monitorizare
„Cât de des am utilizat formulele de a-mi cere scuze”

Elev/ă, nume, prenume _____
 Clasa _____

Zilele săptămânii	Formulele de a-mi cere scuze				
	„Știu că te-am jignit foarte rău. Acest lucru îmi provoacă o durere imensă. Îmi pare cu adevărat rău pentru ceea ce am făcut.”	„Știu că ceea ce am făcut este greșit. Aș putea încerca să-mi găsesc justificări, dar nu am nicio scuză. Pur și simplu, ceea ce am făcut a fost un lucru egoist și greșit.”	„Știu că te-am făcut să suferi foarte mult și simt că ar trebui să mă recompenez într-un fel pentru durerea pe care ți-am cauzat-o. Îmi poți face o sugestie?”	„Știu că te-am făcut să suferi foarte mult prin comportamentul meu. Nu vreau să mă fac acest lucru vreodată. Sunt deschis la orice idei pe care le ai pentru a-mi schimba comportamentul.”	„Știu că acțiunile mele te-au făcut să suferi foarte mult. Ai tot dreptul să nu-ți mai dorești să vorbești cu mine niciodată, dar îmi pare cu adevărat rău pentru ceea ce am făcut. Și sper că mă vei putea ierta.”
Luni					
Marti					
Miercuri					
Joi					
Vineri					
Sâmbăta					
Duminica					

BIBLIOGRAFIE

- DANDARA, O. Disciplina „Dezvoltare personală”, un răspuns la realitățile sociale și o provocare pentru cadrele didactice. În *Didactica Pro...*, nr.4-5 (116-117) octombrie 2019. ISSN 1810-6455. Disponibil: http://dspace.usm.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2482/Dandara_O_Disciplina_Dezvoltare_personala.pdf?sequence=3&isAllowed=y (vizitat, 10.01.2022)
- Curriculum Național. Învățământul primar. Chișinău, 2018, Aprobata la Consiliul Național pentru Curriculum (Ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1124 din 20 iulie 2018). Disponibil: https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_primare_site.pdf (vizitat, 10.01.2022)
- Racu, I. Dezvoltarea conștiinței de sine la vârsta școlară mică. Disponibil: <http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/426/Dezvoltarea%20constiintei%20de%20sine%20la%20varsta%20C5%9Fcolara%20mica.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (vizitat, 10.01.2022)
- Racu, I. Psihogeneza conștiinței de sine în diferite situații sociale de dezvoltare. CZU: 159.923.2. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/19-39.pdf (vizitat, 10.01.2022)
- CURELARU, V. *Conceptul de sine și performanța școlară*. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014. ISBN 978-606-714-071-2. Disponibil:

- https://www.researchgate.net/profile/Versavia-Curelaru-2/publication/339697956_Conceptul_de_sine_si_performanta_scolara/links/5e6024f892851cefa1decece/Conceptul-de-sine-si-performanta-scolara.pdf (vizitat, 10.01.2022)
6. BRICEAG, S. *Psihologia vârstelor. Curs universitar*. Bălți: Univ. de Stat „Alec Russo” din Bălți, Fac. de Științe ale Educației, Psihologie și Arte. ISBN 978-9975-50-196-5. 2017. Disponibil:
http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/3735/1/Briceag_psih_vir.pdf (vizitat, 10.01.2022)
  7. Specificul și premisele socializării la vârsta școlară mica. Disponibil:
<https://pdfcoffee.com/specificul-si-premisele-socializarii-la-varsta-scolara-mica-pdf-free.html> (vizitat, 17.01.2022)
  8. SARANCIUC-GORDEA, L. Aspecte metodologice de dezvoltare a competențelor sociale la lecțiile de Dezvoltare personală în clasele primare. În *Revista de științe socioumane* Nr.2 (42). Chișinău: UPS „Ion Creangă”, 2019. ISSN 1857-0119 SSN: 2587-330X. Disponibil:
http://dir.upsc.md:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/2431/RevistaSocioumane-2019_N2_p70-78.pdf?sequence=1&isAllowed=y (vizitat, 17.01.2022)
  9. PAVLENKO, L., HAJDEU, M. Cercetarea manifestării competențelor sociale și emoționale la studenți. *Revista Acta et Commentationes, Sciences of Education*, nr. 1(15)2019. ISSN 1857-0623E-ISSN 2587-3636 TipB. Disponibil la:
<file:///C:/Users/User-01/Downloads/432-Article%20Text-1612-1-10-20191009.pdf> (vizitat, 17.01.2022)
  10. Silistraru, N., Tintiuc, A. Formarea competenței psihosociale în societatea contemporană – factor al autorealizării de succes. Disponibil la:
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/106-115_1.pdf (vizitat, 24.01.2022)
  11. GREMALSCHI, A. *Formarea competențelor-cheie în învățământul general: Provocări și constrângeri: Studiu de politici educaționale* Inst. de Politici Publice. Chișinău: Tipografia «Lexon-Prim», 2015. Disponibil la:
<https://www.soros.md/files/publications/documents/Studiu%20Formarea%20Competentelor-Cheie.pdf> (vizitat, 24.01.2022)